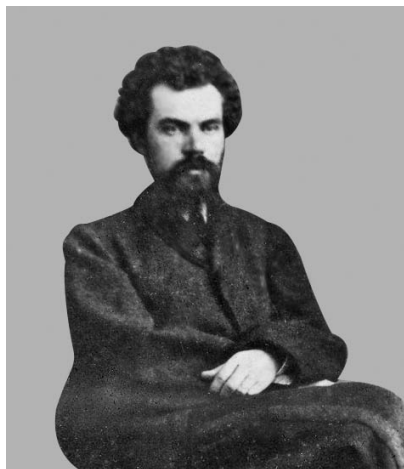

ЖЕМЧУЖНИКОВ Лев Михайлович (Жемчужников Лев Михайлович; 02(14). 11. 1828, с. Павловка Орлов. губ., Росія — 24. 07(06. 08). 1912, Царське Село, нині м. Пушкін Ленінгр. обл.) — російський живописець і графік, етнограф. Брат [О. Жемчужникова](#). Член Товариства аквафортистів (1860–70), Моск. худож. товариства (1875–92, секр.). Навч. у С.-Петербур. АМ (1849–52; викл. О. Марков). Знач. вплив на формування Ж. справили К. Брюллов, О. Єгоров. Техніку офорта вивчав 1857 у Парижі, де замовив літографів А. Мультерону портрети Т. Шевченка, М. Костомарова та ін. укр. письменників. 1852–56 (з перервами) перебував на Полтавщині, записував фольклор. 1853–54 Ж. разом з О. Бейдеманом та Л. Лагоріо створили «портрет» Козьми Пруtkова (псевд., за яким «ховалися» рідні брати Ж. — Олексій, Володимир, Олександр та двоюрід. брат О. Толстой). Володимир Ж. писав віршовані пародії на поетів «чистого мистецтва», ініціював випуск і редагував «Собрание сочинений Козьмы Пруtkова» (1884), виявляв інтерес до історії та культури українського народу; був знайомий з Т. Шевченком, піклувався про його здоров'я, матеріально підтримував під час заслання, високо цінував як поета і художника. 1857–60 Ж. подорожував країнами Європи та Близького Сходу. Від 1860 жив у С.-Петербурзі. У ж. «Основа» опублікував «Спогади про Шевченка, його смерть і похорон» (1861, № 3) та

«Щоденник» (1861–62; підготував вступ і післямову). Зібраний етногр. матеріал опубл. у 2-му томі «Записок о Южной Руси» П. Куліша. Як додаток до ж. «Основа» 1861–62 видав альбом офортів «Живописная Украина» (48 картин). Писав портрети, пейзажі, побут. картини. Автор статей, вміщених у ж. «Основа» (1861): «Кілька зауважень з приводу останньої виставки в С.-Петербурзькій Академії мистецтв» (№ 2), «Пояснення до малюнків “Живописной Украины”» (№ 4), «Полтавщина (из записной книжки 1856 года)» (№ 10; подав тексти трьох жін. лірич. пісень без нот, окремий розділ присвяч. кобзареві О. Вересаю; зустрівся з ним у с. Сокиринці, нині Срібнян. р-ну Черніг. обл., записав від нього думи й пісні, намалював його портрет, листувався з ним); а також кн. «Мои воспоминания из прошлого (В крепостной деревне, 1852–1857)» (Ленинград, 1926–27; 1971). Окремі роботи зберігаються в НХМ, Нац. музеї Т. Шевченка.

Основні твори

графіка – «Жниця» (1851), «Химка Забіячиха», «Кирило Харченко», «Автопортрет», «Козак у степу» (усі – 1853), «Покинута» (1860); живопис – «Кобзар на шляху» (1854, за мотивами поеми «Катерина» Т. Шевченка), «Сім'я Лизогубів, яка скубе корпію», «Отара овечок, що повертаються в село увечері» (обидва – 1856), «Лірник у хаті» (1857), «Козак їде на Січ» (1887).

Рекомендована література

1. Попова Л. І. Лев Михайлович Жемчужников. К., 1961;
2. Новосьолова-Хмельницька А. Жемчужников і Шевченко // Прапор. 1962. № 9;
3. Говдя О. Лев Жемчужников: До 150-річчя з дня народж. // ОМ. 1978. № 5;
4. Якимович Б., Якимович М. Закоханий в Україну. Л., 2003;
5. Цурканюк О. Лев Жемчужников і його твори в Музеї Тараса Шевченка // Дивослово. 2007. № 3.

[Т. П. Чуйко](#)

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Жемчужников Лев Михайлович / Т. П. Чуйко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2009. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-19032>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).